

Д. Є. Євтушенко

аспірант кафедри державного управління
і місцевого самоврядування
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»
ORCID ID: 0009-0003-9777-989X

А. Є. Запара

аспірант кафедри державного управління
і місцевого самоврядування,
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»
ORCID ID: 0009-0004-9410-5790

ВЗАЄМООБУМОВЛЕНІСТЬ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ВІДКРИТОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ГРОМАД: ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЦИФРОВИХ ПРАКТИК

У статті презентовано міждисциплінарний підхід до концептуалізації інформаційної відкритості як динамічної інституційної моделі в системі публічного управління й цифрової трансформації, інтегровано інституціональну модель адаптивної відкритості (англ. *Institutional Model of Adaptive Openness, IMAO*), яка поєднує діалектичний баланс між відкритістю й ентропією даних, соціокультурні та організаційні механізми забезпечення ефективною прозорості. Запропоновано авторську дефініцію інформаційної відкритості як багаторівневої системи формальних (регулятивних), нормативних і когнітивних інституцій, спроможних структурувати суспільну довіру, відповідальність та гнучкість прийняття рішень в умовах кризових трансформацій. IMAO детермінує політику відкритості не як абсолют, а як процес із внутрішніми суперечностями: гіперпрозорість, інформаційна ентропія, ризик формалізму. В основу дослідження у статті покладено діалектичну формулу балансу прозорості через компетентності громад. Здійснено порівняльний аналіз моделей інституціоналізації цифрових практик на прикладах України, Великої Британії, та інших країн, виокремлено типові парадокси інформаційного простору. Запропоновані практичні механізми введення інформаційних фільтрів, локальних цифрових хабів для підвищення інформаційної суб'єктності громад. Емпіричну базу дослідження складає порівняльний аналіз кейсів децентралізованої екосистеми даних Великої Лондона (акцент на локальний адаптивний та залученні). Особливу увагу приділено українському контексту: аналізується роль централізованої платформи «Дія» у забезпеченні резильєнтності держави під час війни та необхідність розвитку інформаційної суб'єктності територіальних громад для повоєнної відбудови. Розроблено систему індикаторів оцінки інституціональної зрілості та відкритості, запропоновано сценарії застосування моделі IMAO у поствоєнний період, для подолання регіональної цифрової нерівності та забезпечення балансованої інклюзії та безпеки.

Ключові слова: адаптивна модель, децентралізація, інформаційна відкритість, цифрові практики, інституціоналізація, інформаційні компетентності громад, публічне управління, резильєнтність.

Постановка проблеми. У контексті цифрової трансформації та децентралізації в Україні інформаційна відкритість органів влади часто позиціонується як універсальний інструмент довіри та ефективності. Однак, як показує

аналіз, тотальна «відкритість» (і як компонент відкритості – прозорість) може призводити до «діалектичних пасток» – розмивання змісту управління через надлишок інформаційних даних (інформаційна ентропія) та зниження

продуктивності через надмірний контроль. Це актуалізує необхідність балансу між інформаційною відкритістю (як принципом діяльності влади) та інформаційною спроможністю громад інтерпретувати інформацію (розвиток інформаційних компетентностей). Проблема полягає у відсутності моделі, яка б враховувала самообмежувальну природу прозорості, інтегруючи її з інституціоналізацією цифрових практик (наприклад, е-сервіси, відкриті дані) та адаптацією міжнародного досвіду до локальних викликів, таких як регіональна нерівність і поствоєнна реконструкція.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологія дослідження у статті побудована на працях британських науковців. Взаємозв'язок між інституційною відкритістю публічної влади та розвитком інформаційних компетентностей громад є центральною темою сучасного публічного управління у цифрову епоху. Дослідження провідних британських науковців підкреслюють, що реальна прозорість державних інститутів перетворюється на чинник сталого розвитку лише тоді, коли суспільство володіє необхідним рівнем інформаційної грамотності, здатністю критично аналізувати, інтерпретувати та використовувати відкриті дані у власних інтересах. Лише поєднання інституціоналізації цифрових практик із системним удосконаленням цифрових та інформаційних навичок громадян дозволяє втілити принципи відкритого уряду, сформувати високий рівень підзвітності й довіри, а також мінімізувати ризики інформаційної ентропії та формалізму. Узагальнення з британської академічної традиції чітко ілюструє, що інституційна відкритість і розвиток інформаційних компетентностей мають розглядатись як взаємодоповнювані, а не ізольовані процеси — саме їх синергія створює передумови для ефективних інновацій у публічному врядуванні та розбудови активного, компетентного громадянського суспільства.

П.Данліві (Patrick Dunleavy) не лише аналізують цифрове врядування, а й підкреслюють роль громад у використанні державних е-сервісів і цифрових платформ, визначаючи розвиток цифрових навичок як ключову умову ефективної взаємодії влади і суспільства [1], й частково його доповнюють Д.Хілд та С.Худ [2-3]. Ф.Баністер та Р.Конноллі (Frank Bannister, Robert Connolly) акцентують на тому, що навіть найкращі open data-платформи залишаються малоефективними без цілеспрямованого

розвитку компетентностей громадян до критичного осмислення та інтерпретації цифрової інформації [4]. М.Ліпс, Д.Тейлор, Дж.Орган (Miriam Lips, Jonathan Taylor, James Organ) розглядають інформаційну грамотність як фундамент для е-демократії та стійкої участі громади в керуванні публічними послугами [5]. Б.Ворзі (Ben Worthy) у роботах із свободи інформації доводить, що справжній ефект відкритості настає лише тоді, коли громадяни здатні орієнтуватись у складних інформаційних потоках і розуміти структури державних даних [6]. М.Блейкмор та М.Краґліа (Martin Blakemore, Massimo Craglia) підкреслюють значення цифрової інклюзії й навчання дорослих для подолання інформаційної нерівності, просування участі у публічних ініціативах та розбудови ефективних, компетентних громад [7]. Д.Лейтон і К.Лопез (Dan Leighton, Chris Lopez) аналізують, як підвищення навичок користування відкритими даними та електронними платформами серед населення слугує драйвером урядової прозорості й підзвітності [8]. Таким чином, британські дослідники не лише розгортають багатовимірну концепцію прозорості та інституційних рамок відкритості, а й наголошують, що тільки розвиток інформаційних компетентностей громад забезпечує реальний перехід від формальної відкритості до якісної участі громадян у процесах публічного врядування.

Мета статті. Метою є розробка та обґрунтування нового підходу — інституціональної моделі адаптивної відкритості (ИМАО) для балансування інформаційної відкритості влади з розвитком компетентностей громад через інституціоналізацію цифрових практик, з творчим використанням міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Як наголошують дослідники, еволюція публічного управління рухається від надання послуг за запитом (passive transparency) до моделі «Неявного уряду» (Invisible Government). У цій моделі держава, володіючи даними про життєві обставини громадянина (народження дитини, втрата роботи), автоматично надає послугу без необхідності заповнення форм, що знімає потребу в глибокій бюрократичній компетентності громадян, заміщуючи її зручним інтерфейсом, але водночас вимагає високої довіри до державних алгоритмів [9].

Водночас, світовий тренд цифровізації кардинально трансформував архітектуру відносин у системі «влада — громада». Традиційний

нормативно-ціннісний підхід, представлений у роботах прихильників відкритого уряду (Open Government), доводить, що доступність інформації автоматично розширює можливості громадян впливати на політику та підвищує довіру до інституцій. Однак, як показує практика, нарощування обсягів даних (Big Data) часто призводить до парадоксальних наслідків: інформаційного перевантаження, фрустрації та зниження реальної керованості процесів. Сьогодні у науці спостерігається зіткнення двох концептуальних підходів:

1. Партисипативна модель (Human-Centric) – акцентує на розвитку інформаційних компетентностей громадян та децентралізації управління даними для врахування локальних потреб;

2. Технократична модель (Automation-Centric) – пропонує вирішення проблем неефективності через автоматизацію, централізацію реєстрів та виключення людського фактору з рутинних процесів (Human-out-of-the-loop) [10].

Глобальна цифровізація якісно змінює взаємодію між владою та громадянами, трансформуючи принципи прозорості, підзвітності й довіри. З одного боку, доступ до відкритих даних органів влади відкриває широкі можливості для участі громадськості у формуванні та моніторингу політик; з іншого – породжує проблеми фрагментації даних, інформаційного перевантаження, цифрової нерівності та зростання впливу дезінформаційних потоків. Для України, яка перебуває у стані глибоких інституційних та безпекових трансформацій під впливом війни й децентралізації, питання синергії відкритості та інформаційної компетентності громад набуває особливої ваги. Від забезпечення прозорості та розвитку цифрових навичок населення залежить не лише якість урядування, а й стійкість країни до гібридних загроз.

У європейській і світовій науковій традиції ідея інформаційної відкритості публічної влади походить від класичних концепцій демократії, модернізуючись у рамках концепту «відкритого уряду» (Open Government). Сучасна наука розглядає відкритість як багатокомпонентний феномен, що охоплює такі складники: правовий (гарантії доступу до інформації); технологічний (інтеграція цифрових інструментів); управлінський (упровадження стандартів розкриття даних); соціальний (комунікативна здатність донести інформацію до споживача).

Водночас, відкритість сама по собі не гарантує якісного діалогу, адже наявні ризики так званої

«тиранії прозорості», коли формальна відкритість заміщає реальну підзвітність. Також певний акцент варто робити на інформаційну компетентність громад, адже цифрові навички давно перейшли межі технічної грамотності, включаючи критичне мислення, уміння працювати з відкритими даними, розпізнавання маніпуляцій та участь у цифровому врядуванні. В українському контексті інформаційна компетентність – це не лише навичка, а індикатор спроможності громад до самоорганізації, самозахисту та розбудови локального самоврядування.

Нова публічна відкритість із її цифровими ітераціями нерідко зіштовхується із низкою парадоксів. Формально багато урядів світу декларують відкритість, а реально спостерігається правило «інформаційної відчуженості», коли масиви даних не доходять до громад, або якщо й доходять то не використовуються достатньо ефективно через профіцит обсягів, недосконалу структуру чи брак релевантних «навчальних містків». З іншого боку, саме брак інформаційної грамотності за відсутності стратегій соціальної інклюзії (тобто готовності громад працювати з даними, критично мислити, добувати з інформації ціннісні та практичні сенси) ставить під сумнів ідею відкритості як самодостатньої цінності. Праця сучасних дослідників (на кшталт С. Hood, D. Heald та інш.) проектує цю проблему у площину інституціонального балансу: відкритість врядування можлива лише там, де забезпечується і формування нових компетентностей, і чітке зонування відповідальності всіх залучених сторін [2-4].

Особливо актуально ці питання постають на тлі глибоких суспільних зрушень і криз, таких як воєнна реальність в Україні. У сучасних умовах, де іде мова про ресоціалізацію суспільних інститутів, зняття «радянської інерції» (через понад 30 років після розпаду СРСР) та поступове зростання ініціативності на місцях, питання інформаційної відкритості/прозорості та компетентностей набувають не лише адміністративного, а й екзистенційного сенсу. Тільки через реальну участь громад можна забезпечити той самий «resilience» – стійкість до інформаційних/гібридних загроз, здатність грамотно реагувати й модерувати потоки смислів і даних у час кризи. Водночас, суто технологічна відкритість, без соціальних механізмів залучення та навчання, надто часто веде до «імітації прогресу», формалізму, зростання нерівності між інформаційно активними і «витісненими» групами населення.

Саме тому порівняльний аналіз досвіду держав, які вже пройшли етапи багаторівневої цифрової інституціоналізації, зокрема багатомільйонної, поліетнічної агломерації Лондона, є не лише інтелектуально цікавим, а й практично необхідним для пошуку нових сценаріїв підсилення локального самоврядування, самозахисту, розвитку довіри та системної участі громад у цифровий час. Великий Лондон – мегаполіс із понад 9 мільйонами мешканців, устрій якого є складною багаторівневою архітектурою управління (від Greater London Authority і мерії до окремих «boroughs» та їх рад). Із середини 2000-х років у фокусі міської політики з'явилася ідея open data як рушія нової взаємодії між владою, локальним бізнесом та звичайними громадянами. Саме Лондон став у Британії першим простором, де відкриті, машинозчитувані дані не лише публікувалися у режимі «нульового бар'єру», а й активно інтегрувалися у систему прийняття рішень на різних рівнях – городяни могли перевіряти статистику освіти, доступність медичних або транспортних послуг, та навіть через власні додатки впливати на логістику міста.

Офіційною відповіддю на суспільний запит стала поява централізованої платформи London Datastore (2010), за підтримки Greater London Authority (GLA). Джерела інформації платформи надходять із понад 50 організацій, охоплюють змістовно всі сфери від якісних характеристик до демографії, інфраструктурних карт, безпеки тощо. Кожен набір даних має не лише детальний опис, а й набори інструментів – інтерактивні панелі, API, прості рекомендації. Прозорість тут розглядається саме як основа для «empowerment» громади – воркшопи, хакатони, конкурси інновацій перетворюють дані на практичні рішення, більшість яких спрямовано саме на підвищення локальної якості життя [11].

З юридичної точки зору, відкритість впроваджується у відповідності до Data Protection Act та Freedom of Information Act, однак міські стандарти лондонців – часто навіть вищі: місцева влада навмисно стимулює не лише «декларативну», а й функціональну відкритість, із реальним локальним делегуванням під право адаптації інфраструктурних чи освітніх рішень на рівень boroughs. Інституційна особливість Лондона полягає у поєднанні централізації критичних сервісів із високим ступенем автономності локальних районів. Greater London Authority визначає загальні політики, затверджує перелік

обов'язкових до публікації даних, координує розвиток цифрової інфраструктури, встановлює стандарти безпеки. Водночас кожен borough (таких є 32 + City of London) має автономний відділ цифрових інновацій, який працює із локально релевантними наборами, наприклад, статистика про громадський транспорт у Greenwich Borough істотно відрізняється від Camden, а в Hackney акцент можуть робити на безпеці осіб з інвалідністю. Усі затверджені boroughs мають «відкриті шлюзи» до London Datastore; будь-яке громадське об'єднання, стартап чи навчальний заклад може як вільно завантажувати дані, так і пропонувати їх оновлення – це стимулює здорову конкуренцію інновацій, створює простір для соціального підприємництва та civic tech [11].

Централізований бек-офіс GLA постійно проводить огляди не лише технічної сторони роботи платформи, а й аналіз залученості громадськості через низку інструментів – від анонімованих опитувань до публічних консультацій, онлайн-форумів для зворотного зв'язку щодо якості даних. Так, одним із оригінальних винаходів Лондона стало створення мережі community hubs, які функціонують на стику локальних бібліотек, молодіжних центрів та громадських організацій. Головна мета хабів – не просто надати доступ до даних, а навчити їх використовувати: це воркшопи для старших людей щодо базової цифрової грамотності, секції для студентів з аналізу відкритих даних, digital-clubs для етнічних меншин чи мігрантів. Хаби стають неформальними медіаторами, які перетворюють пасивних споживачів інформації на активних користувачів, які здатні формувати запити до влади, створювати власні інформаційні ініціативи, протидіяти фейкам або шахрайству.

Особлива увага інвестується саме у райони з високим рівнем економічної чи соціальної маргіналізації (наприклад, Tower Hamlets, Newham). Тут digital divide подолають не просто вибірково: залучення великої кількості недержавних акторів, численні освітні ініціативи та кооперація із бізнесами дозволяє виводити національні стандарти на принципово новий рівень. Наприклад, у співпраці з tech-компаніями розробляють адаптивні екрани для людей з вадами зору, створюють linguistic dashboards для мультикультурного населення.

Відмінною рисою лондонської моделі стало визнання: успіх платформи вимірюється не

кількістю наборів даних, а легкістю їх практичного застосування. Тому багато років тут ідуть експерименти із інтерфейсом (UI/UX), форматами презентації — від інтерактивних мап до чат-ботів. Кожен новий проект London Datastore обов'язково проходить фазу суспільного обговорення, враховуються відгуки різних груп користувачів, особливо менш представлених прошарків — людей похилого віку, людей з інвалідністю, представників мультикультурних спільнот. Окремою ініціативою було запровадження так званих «community hackathons» — це відкриті заходи, де представники влади, бізнесу, соціальних партнерів і самі мешканці працюють над аналізом чи візуалізацією даних, спільно вирішують, які індикатори будуть найбільш соціально значущими для місцевої громади [12].

Практика Лондона зосереджується не лише на швидких рішеннях, а й на довготерміновому підході до формування зрілих громад. Особливо потужно розвинуті міжгенераційні ланцюги менторства: у багатьох районах діють програми, де старшокласники чи студенти навчають представників старших поколінь користуватись електронними держпослугами, працювати з онлайн-ресурсами, користуватись мобільними додатками для доступу до громадського транспорту, запису до лікаря тощо. У результаті за 7-10 років Лондон істотно знизив частку мешканців, які взагалі не мають digital skills, до менш ніж 10%; водночас, збільшилась кількість молодих фахівців, які займаються civic-tech напрямками, стартапами у сфері smart city [12].

Міська влада Лондона постійно оновлює не лише технічні, а й структурні елементи інформаційної платформи. Впровадження регулярних аудитів (Data audits), відкритих консультацій, партнерства між державою, бізнесом і громадою дозволяє оперативно виявляти «сліпі плями» у політиці відкритості, швидко усувати недоліки у захисті персональних даних, удосконалювати цифрову інфраструктуру під потреби користувачів. Вчасна реакція на виклики пандемії COVID-19 привела до розробки спеціальних дашбордів для збору локальних даних щодо здоров'я, оптимізації логістики вакцинації, відкриття нових майданчиків для онлайн-навчання.

Описаний досвід Великого Лондона засвідчив, що жодна навіть найбільш «прозора» механістична модель відкритих даних не гарантує автоматичної ефективності врядування чи реального підвищення довіри суспільства.

Центральний урок Лондона — це пошук балансу між стандартизованою централізацією і гнучкою локальною децентралізацією, а також — неможливість спроектувати якісну відкритість поза соціокультурним контекстом, станом локальної інформаційної компетентності та готовністю інституцій до змін. Екосистема Лондона динамічно поєднує: формальні регулятивні рамки (уніфіковану політику даних та правові стандарти GLA); нормативний простір самоврядування (локальні політики boroughs); когнітивну парадигму системної освіти/менторства (через community hubs).

Саме така трирівнева структура забезпечує гнучкість і стала реакцією на постійно змінювані виклики (інформаційна нерівність, дезінформація, потреба адаптації сервісів до різних груп тощо). Розрив між «надмірною прозорістю» (коли інформація є, але нею не користуються) і реальною прозорістю (яка стимулює участь, довіру, якість рішень) долається завдяки нарощенню інформаційних компетентностей і системи цільового супроводу [13].

Водночас, це також виявило межі класичних концепцій відкритості: гіперпрозорість без гнучких фільтрів призводить до інформаційної ентропії (перенасичення й фрагментації), а формалізація без постійної рефлексії породжує ризики імітаційної підзвітності. Переосмислюючи ці емпіричні уроки, виникає потреба в розробці нової, адаптивної інституційної моделі, здатної: гнучко балансувати між відкритістю різних рівнів і суб'єктів; одночасно інтегрувати формальні, нормативні й когнітивні компоненти; реагувати на соціокультурні та кризові трансформації.

Таким чином, варто перейти до інституціональної моделі адаптивної відкритості (ИАО), яка синтезує: баланс між відкритістю та інформаційною ентропією; соціокультурні й організаційні механізми забезпечення ефективної прозорості; багаторівневе інтегрування формальних (регулятивних), нормативних і когнітивних інституцій, що структурують суспільну довіру, відповідальність та гнучкість прийняття рішень у кризових умовах. ИАО розглядає політику відкритості не як сталу константу чи абсолют, а як динамічний процес із неминучими внутрішніми суперечностями: гіперпрозорість, інформаційна ентропія, ризик формалізму. Це, у свою чергу, визначає критично важливу роль не тільки технологічних інструментів і нормативно-правових актів, а й нової парадигми

суспільного діалогу, освіти та адаптації громад. Запропонована дефініція інформаційної відкритості у такій моделі – це багаторівнева система інституцій (регулятивних, нормативних, когнітивних), що функціонально структурують суспільну довіру, відповідальність і гнучкість прийняття публічних рішень, особливо в періоди кризових трансформацій.

Модель ІМАО пропонує нову методологію для аналізу українських (і ширше – пострадянських) практик відкритості, дозволяючи ефективно і контекстуально осмислити, які саме інституційні компоненти варто розвивати, аби уникати і формалізму, і ентропії, досягати реальної цифрової інклюзивності та стійкості громад. Першим складником нашої інтегрованої моделі ІМАО є переосмислення сутності відкритості органів влади. Аналіз української практики показує, що домінування формально-юридичного підходу (виконання норм Закону України «Про доступ до публічної інформації») призвело до феномену «бюрократичної прозорості». Це стан, коли інформація надається, але у форматах, непридатних для аналізу (скановані PDF-файли, складна термінологія), або ж у обсягах, що унеможливають швидкий пошук суті. Ми пропонуємо перехід до інституційно-адаптивної моделі відкритості. Ця модель базується на трьох принципах, які враховують динаміку зовнішнього середовища:

По-перше, принцип контекстуальності, адже відкритість не є статичною величиною. В умовах кризи (пандемія, війна, техногенна катастрофа) режими доступу до інформації мають змінюватися. Адаптивність означає здатність системи управління швидко переходити від режиму «максимальної прозорості» (для бюджетних процесів, стратегій розвитку) до режиму «стратегічної комунікації» (для питань безпеки, оборони, критичної інфраструктури). При цьому обмеження доступу компенсується підвищенням якості пояснень та довіри до офіційних джерел.

По-друге, принцип проактивності, коли традиційна модель є реактивною (відповідь на запит). Адаптивна модель передбачає випередження інформаційних потреб. Влада має діяти як аналітичний центр, прогножуючи, яка інформація буде затребувана суспільством, і надавати її ще до виникнення суспільного резонансу чи паніки. Це особливо актуально для боротьби з дезінформацією – (pre-bunking) є ефективнішим за спростування фейків (debunking).

По-третє, принцип інституційної конгруентності, коли відкритість має стати частиною організаційної культури («логіки доречності»). Якщо публічний службовець відкриває інформацію лише під страхом покарання, система буде шукати способи обійти правила. Якщо ж відкритість сприймається як професійна цінність та інструмент залучення ресурсів (довіри, інвестицій), система працює на випередження.

Другим складником моделі ІМАО є якісна характеристика суб'єкта сприйняття – територіальної громади. У класичному публічному адмініструванні громадяни часто розглядаються як «клієнти» або «споживачі» послуг. Ми пропонуємо концептуально новий погляд – громада як «інформаційний суб'єкт». При цьому суб'єктність громади визначається не кількістю підключень до Інтернету, а рівнем розвитку колективної інформаційної компетентності. Це інтегральна характеристика, що включає операційну складову (вміння користуватися цифровими інструментами – Дія, е-петиції, bankID), аналітичну складову (здатність критично оцінювати інформацію, розрізняти факти і судження, ідентифікувати джерела даних), комунікативну складову (здатність формулювати запити, вести конструктивний діалог з владою, створювати власний контент).

Ключовим теоретичним рішенням тут є застосування концепції «абсорбційної спроможності» (absorptive capacity), запозиченої з теорії інновацій до публічного управління. Кожна громада має свій поріг абсорбції інформації. Якщо влада генерує складні дані (наприклад, детальні містобудівні плани), а рівень компетентності громади низький, ці дані не засвоюються, не викликають реакції або викликають неправильну інтерпретацію. Виникає «розрив розуміння» (comprehension gap).

Тому стратегічним завданням публічного управління стає не лише інформування, а й публічне управління розвитком компетентностей. Органи місцевого самоврядування мають взяти на себе функцію «освітнього провайдера», створюючи інфраструктуру для підвищення цифрової та медійної грамотності мешканців. Це інвестиція в якість зворотного зв'язку.

Висновки та пропозиції. Запропонована модель ІМАО базується на розумінні інформаційної відкритості як процесу із внутрішніми суперечностями. При цьому етапи інституціоналізації цифрових практик (ініціація, пілотування,

формалізація, масштабування, рутинізація) адаптовані з британської моделі (agile & service design) до української (централізована трансформація на основі платформи «Дія»). Теоретична модель може візуалізуватися як цикл: відкритість генерує дані → компетентності фільтрують ентропію → цифрові практики інституціоналізують баланс → зворотний зв'язок адаптує систему.

Аналіз етапів інституціоналізації (з британського досвіду – ітеративне пілотування з «безпечними помилками»; натомість український досвід – жорстка регламентація з фокусом на звітність) показує, що цифрова трансформація (платформи типу «Дія») може посилювати відкритість, але без балансу призводить до «бюрократичного паралічу». У ІМАО інституціоналізація стає інструментом: на етапі пілотування вводяться «фільтри ентропії» (вибіркова публікація даних), а на етапі рутинізації – моніторинг через зворотний зв'язок громад. Проведене дослідження дозволяє сформулювати низку теоретичних та практичних висновків, що змінюють оптику розгляду проблеми відкритості та компетентності.

По-перше, доведено, що ізольоване впровадження інструментів інформаційної відкритості без паралельного розвитку інформаційної культури суспільства є тупиковою гілкою еволюції публічного управління. «Технократичний оптимізм» (віра в те, що цифровізація сама по собі вирішить проблеми корупції та неефективності) має поступитися місцем «інституційному реалізму», який враховує людський фактор.

По-друге, важливо розглядати владу і громаду як єдину комунікативну систему, й ефективність цієї системи залежить від синхронізації «частот»: інституційних процедур влади та когнітивних навичок громадян. Будь-яка асиметрія (надмірна складність даних або надмірна примітивність сприйняття) руйнує управління.

По-третє, в умовах глобальної нестабільності інформаційна компетентність громади набуває статусу фактора національної безпеки. Здатність громадян відрізнати правду від маніпуляції, користуватися офіційними джерелами та зберігати спокій у кризових ситуаціях є такою ж важливою характеристикою обороноздатності, як і наявність зброї. Відповідно, інвестиції у розвиток людського капіталу (навчання, медіаграмотність) мають розглядатися як пріоритетні видатки бюджетів усіх рівнів.

По-четверте, модель ІМАО пропонує вихід із дилеми «безпека проти свободи». Вона

дозволяє гнучко налаштовувати рівень прозорості залежно від контексту, не втрачаючи при цьому довіри суспільства, оскільки ця довіра базується не на тотальному контролі, а на розумінні логіки дій влади.

Подальші наукові розвідки у цьому напрямі мають зосередитися на розробці метрик для вимірювання рівня інформаційної відкритості. Створення індексу, який би корелював рівень відкритості муніципалітетів з рівнем цифрової зрілості їхніх мешканців, дозволить перейти до доказової політики (evidence-based policy) у сфері регіонального розвитку.

Список використаної літератури:

1. Dunleavy P. Digital Era Governance: IT Corporations, the State, and E-Government. Oxford : Oxford University Press, 2006. 289 p. doi: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199296194.001.0001>
2. Heald D. Varieties of Transparency. *Proceedings of the British Academy*. 2006. Vol. 135. P. 25-43. URL: <https://www.thebritishacademy.ac.uk/publishing/proceedings-british-academy-volume-135>.
3. Hood C. Transparency in Historical Perspective. *Transparency: The Key to Better Governance?* Oxford : Oxford University Press, 2006. P. 3-23. URL: <https://global.oup.com/academic/product/transparency-9780197263839>.
4. Bannister F., Connolly R. The Trouble with Transparency: A Critical Review of Openness in e-Government. *Policy & Internet*. 2011. Vol. 3, № 1. P. 1-30. URL: <https://doi.org/10.2202/1944-2866.1054>.
5. Taylor J.A., Lips M., Organ J. Information Technology and the Governance of Service Delivery: From e-Government to e-Governance. *Information Polity*. 2006. Vol. 11, № 2. P. 133-144. URL: <https://doi.org/10.3233/IP-2006-0125>.
6. Worthy B. The Politics of Freedom of Information. Manchester : Manchester University Press, 2017. 336 p. URL: <https://manchesteruniversitypress.co.uk/9781526113595>.
7. Blakemore M., Craglia M. Access to Public Sector Information in Europe: Policy, Rights, and Obligations. *Information Polity*. 2006. Vol. 11, № 1. P. 5-16. URL: <https://content.iospress.com/articles/information-polity/ip000041>.
8. Leighton D., Lopez C. Open Data, Transparency and Accountability in UK Government. *Government Information Quarterly*. 2018. Vol. 35, № 2. P. 215-220. URL: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2018.02.004>.
9. Cordella A., Tempini N. E-government and Organizational Change: Reappraising the Role of ICT and Bureaucracy in Public Service

- Delivery // Government Information Quarterly. 2015. – Vol. 32, № 3. – P. 279–286. – URL: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2015.03.005>.
10. Oliver D. Government in the United Kingdom: The Search for Accountability, Transparency and Open Government. *Public Law*. 2010. Vol. 3. P. 14–22. URL: <https://www.proquest.com/openview/5e3efc39c2d92a3128a2d0f5a1ea46ee/1?pq-origsite=gscholar&cbl=36537>.
11. Greater London Authority. London's Digital Strategy: Smarter London Together. *Greater London Authority*. London: GLA, 2018. URL: https://www.london.gov.uk/sites/default/files/smarter_london_together_v1.66_-_published.pdf.
12. Office for National Statistics. Open Data for London: Building the City's Data Ecosystem. ONS. 2021. URL: <https://datasciencecampus.ons.gov.uk/projects/open-data-for-london-building-the-citys-data-ecosystem>.
13. Shelton, T., Zook, M., & Wiig, A. The actually existing smart city: exploring the smart urbanism of the United Kingdom. *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*. 2015. Vol. 8, No. 1. P. 13–25. URL: <https://academic.oup.com/cjres/article/8/1/13/258581>.

Yevtushenko D. Ye., Zapara A. Ye. Interdependence of Institutional Openness of Public Authorities and the Development of Information Competencies of Communities: Institutionalization of Digital Practices

This article presents a synthetic, interdisciplinary approach to the conceptualization of information openness as a dynamic institutional model within the framework of public administration and digital transformation. It introduces the Institutional Model of Adaptive Openness (IMAO), which combines a dialectical balance between openness and data entropy with sociocultural and organizational mechanisms for ensuring effective transparency. The authors propose a definition of information openness as a multilevel system of formal (regulatory), normative, and cognitive institutions capable of structuring social trust, responsibility, and decision-making flexibility during periods of crisis transformations. IMAO determines the policy of openness not as an absolute, but as a process with internal contradictions: hypertransparency, information entropy, and the risk of formalism. The research is built on a dialectical formula of transparency balance facilitated by community competencies. A comparative analysis of digital practice institutionalization models in Ukraine, the United Kingdom, and other countries is carried out, revealing typical paradoxes of the information space. The article proposes practical mechanisms such as the introduction of information filters and establishment of local digital hubs to enhance the information agency of communities. The empirical base comprises a comparative analysis of the decentralized data ecosystem of Greater London (with emphasis on local adaptability and engagement). Special attention is paid to the Ukrainian context: the role of the centralized «Diia» platform in ensuring national resilience during wartime, as well as the need to develop the information agency of territorial communities for postwar recovery. The paper develops a system of indicators for assessing institutional maturity and openness, and offers scenarios for applying the IMAO model in the postwar period to overcome regional digital inequality and ensure balanced inclusion and security.

Key words: adaptive model, decentralization, information openness, digital practices, institutionalization, information competencies of communities, public administration, resilience

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.07.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.08.2025
 Дата публікації: 30.09.2025